

MUNI
LAW

Převody cenných papírů

Josef Kotásek

Forma CP v OZ

§ 518 (1) Cenný papír může mít formu cenného papíru na doručitele, na řad, nebo na jméno. (2) Obsahuje-li CP jméno oprávněné osoby, má se za to, že se jedná o CP na řad. Neobsahuje-li CP jméno oprávněné osoby, platí, že se jedná o CP na doručitele.

§ 1103 (1) Vlastnické právo k CP **na doručitele** se převádí smlouvou k okamžiku jeho předání. (2) Vlastnické právo k cennému papíru **na řad** se převádí rubopisem a smlouvou k okamžiku jeho předání. O náležitostech rubopisu a jeho přijetí, jakož i o tom, kdo je z rubopisu oprávněn a jak toto oprávnění prokazuje, platí ustanovení právního předpisu upravujícího směnky; převodce CP však ručí za uspokojení práv z CP, jen je-li k tomu zvlášť zavázán. (3) Vlastnické právo k **CP na jméno** se převádí už samotnou smlouvou k okamžiku její účinnosti.

SŠZ - obecná úprava pro rubopisy

- § 1103 OZ: (papíry na řad) Vlastnické právo k cennému papíru na řad se převádí rubopisem a smlouvou k okamžiku jeho předání. **O náležitostech rubopisu a jeho přijetí, jakož i o tom, kdo je z rubopisu oprávněn a jak toto oprávnění prokazuje, platí ustanovení právního předpisu upravujícího směnky;** převodce cenného papíru však ručí za uspokojení práv z cenného papíru, jen je-li k tomu zvlášť zavázán.
- § 1897 OZ: (smlouva na řad) Obsahuje-li smlouva uzavřená v písemné formě ujednání, že je uzavřena na řad některé ze stran nebo jiné ujednání stejného významu, pak tato strana postoupí smlouvu rubopisem listiny. **O náležitostech rubopisu, jakož i o tom, kdo je z rubopisu oprávněn a jak své právo prokazuje, platí právní předpisy o směnkách.** Podle nich se rovněž posoudí, od koho může požadovat listinu ten, kdo o ni přišel.
- § 1946 OZ (poukázka na řad): O náležitostech rubopisu, jakož i o tom, kdo je z rubopisu oprávněn a jak své právo prokazuje, platí právní **předpisy o směnkách.** Podle nich se rovněž posoudí, od koho může požadovat poukázku ten, kdo o ni přišel.

Titulus a modus

- Převod vlastnického práva k cennému papíru je odvislý od jeho formy.
- U převodu vlastnického práva rozlišujeme právní důvod (titulus) a způsob (modus) převodu
- Titulem převodu CP vždy smlouva (kupní, darovací...); modus záleží na formě
 - Reálný princip (CP na řad, na doručitele)
 - Konsensuální princip - translační účinky smlouvy (CP na jméno)
- Titulem převodu zaknihovaných cenných papírů je vždy smlouva; modus = zápis převodu

Převody práv ze směnky (obecně)

- 3 způsoby převodů směnečných práv
 - Indosament
 - Cesse
 - Blankotradice u „technických papírů na doručitele“
- O převoditelnosti směnky rozhoduje výstavce
- Rozhodnutí nelze následně měnit – blankotradice ale možná
- Výlučnost: lze převádět výlučně jedním způsobem (buď indosament, nebo cesse)

Lze zakázat převod cenného papíru?

- Dluhopisy a akcie (vinkulace)
- NS 27 ICdo 30/2022: převod dluhopisu lze v emisních podmínkách omezit i tak, že dluhopis lze převést pouze se souhlasem emitenta.
- Legitimní očekávání potenciálního nabyvatele dluhopisu, že dluhopis je převoditelný volně, nechrání zákonodárce prostřednictvím stanovení pravidel pro omezení převoditelnosti dluhopisů, nýbrž prostřednictvím pravidel pro přijetí dluhopisu k obchodování.

Indosament I

- Směnka je zákonný ordrepapír (cenný papír na řad)
- Typický a primárně užívaný způsob převodu práv z cenného papíru
- Samotný však k převodu směnečných práv nepostačuje, nutné bude ještě předání směnečné listiny novému nabyvateli na základě smlouvy o převodu cenného papíru (**§ 1103 OZ**), nejčastěji konkludentně uzavřené; Nejčastěji je umístěn na rubu („rubopis“), ale lze i na líci, nic tomu nebrání
- Allonge – přívěsek, také opis

Indosament II

- Účastníci indosace
 - Indosant (převodce, žirant, rubopisec)
 - Indosatář (nabyvatel, žiratář, rubopisník)
- Prvním indosantem je remitentem, dalším indosantem je vždy indosatář z předchozího rubopisu

Indosament III

- Podmíněný indosament – podmínka se považuje za nenapsanou (§ 12 odst. 1 ZSŠ)
- Částečný indosament – je neplatný !! (všechno nebo nic)
- Vyplněný rubopis – 3 složky
 - Převodní doložka („za nás na řad ...“)
 - Identifikace nabyvatele
 - Podpis indosanta
- **Blankoindosament** – buď chybí označení indosatáře, nebo je to pouhý podpis na rubu

Ukázka rubopisu

Za mě na řad panu Karlovi Novému

Pavel Starý

Rubopisy na akcích a kmenových listech

§ 269

(1) Akcie na jméno se převádí rubopisem, v němž se uvede jednoznačná identifikace nabyvatele.

§ 210

(1) Je-li podíl společníka představován kmenovým listem, uvede se v rubopise jednoznačná identifikace nabyvatele.

Účinky rubopisu

- **Převodní (§ 14)**
- **Legitimační (§16)**
- **Záruční (§ 15)**
- „Abstrakční“ – sporné, plyne již z převodního efektu

Převodní účinek rubopisu § 14

- Převádí se veškerá práva ze směnky (proto nelze částečný rubopis), nikoli práva převodce
- Originární nabývání směnečných práv
- Má to zásadní dopad na námitky dlužníka – ochranná zeď před námitkami z vlastních vztahů dle čl. I § 17 ZSŠ
- Restrikce námitek z vlastních vztahů
- **NS 29 Cdo 1678/2020**
- Převod cenného papíru na řad k jinému okamžiku než předáním nabyvateli **Nelze platně dohodnout, že k převodu cenného papíru na řad nedochází jeho předáním nabyvateli, nýbrž k jinému smluvenému okamžiku.** Tradice věci (obecně) nemusí být vždy uskutečněna pouze fyzickým předáním a převzetím věci; právní panství nad věcí může nabyvatel věci získat i jiným způsobem, který (v souladu s vůlí smluvních stran směřující k převodu věci) nabyvateli umožní věc fakticky ovládat a mít možnost projevit vůli nakládat s věcí jako s vlastní.

Legitimační účinek rubopisu § 16

- Legitimace indosatáře
- formálně nepřetržitá řada indosamentů: řádný majitel směnky (nestačí pouhá detence směnky)
- Je-li řada narušena, je třeba doložit jiným důkazem – např. u dědění, sloučení, rozdělení atd., jinak je pouhým držitelem bez legitimace
- Zkoumá se pouze formálně (z textu listiny), nutnost materiálního zkoumání by znemožnila obchodovatelnost směnek
- Komplikace v souvislosti s přeškrtnutými indosamenty

Záruční účinek rubopisu dle § 15 SŠZ

- Indosant odpovídá za přijetí a zaplacení směnky (je nepřímý, postihový dlužník)
- Čím více indosantů, tím lépe (nominálně) pro věřitele
- Obvykle ale vylučován doložkou typu „sine obligo“
- Synonyma doložek úzkosti

Záruční účinek rubopisu u jiných CP jen smluvní!

§ 1103 (2) Vlastnické právo k cennému papíru na řad se převádí rubopisem a smlouvou k okamžiku jeho předání. O náležitostech rubopisu a jeho přijetí, jakož i o tom, kdo je z rubopisu oprávněn a jak toto oprávnění prokazuje, platí ustanovení právního předpisu upravujícího směnky; převodce cenného papíru **však ručí za uspokojení práv z cenného papíru, jen je-li k tomu zvlášt' zavázán.**

Zvláštní druhy indosamentů (zvláštnost spočívá v modifikaci účinků)

1. **Exonerační** - § 15 ods. 1
2. **Přímý** (rektarubopis) - § 15 odst. 2
3. **Zmocňovací** (prokurarubopis) - § 18
4. **Zástavní rubopis** - § 19
5. **Zpětný rubopis** – není uveden v zákoně jako typ
6. **Podindosament** - § 20

1. Exonerační indosament

= s vyloučením odpovědnosti (za přijetí, za zaplacení) vůči všem

- Nemá záruční účinek
- Tzv. doložka úzkosti – „sine obligo“, „bez závazků“
- Z obchodního hlediska svědčil v minulosti o nižší kvalitě směnky (obava z nezaplacení přímým dlužníkem)
- Další následné rubopisy – všechny standardní účinky, žádný vliv, samostatnost prohlášení

2. Přímý (rektarubopis)

= se zakázanou další indosací

- Tzv. negativní ordredoložka – „nikoli na řad“
- Modifikace záručního účinku – indosant odpovídá za přijetí a zaplacení jen svému indosatáři, nikoli dalším nabyvatelům (proto přímý)
- **nedochází** ke změně formy směnky na rektapapír → tak je tomu jen a jen u rektadoložky výstavce, ne u doložky indosanta

3. Zmocňovací (prokuraindosament)

= zvláštní forma směnečné plné moci k výkonu práv ze směnky (hl. inkaso, ne už k jiným, úkonům – prominutí směnečné pohledávky, prolongaci atd.)

- Doložka „k inkasu“, „k vybrání“, „in procura“, ...
- Pouze legitimační účinek
- Další indosament – jedná se opět jen o zmocňovací (jako substituce), brání se tím zneužití plné moci prokuraindosatářem
- Námitky dlužníka - jen ty, které má proti indosantovi

4. Zástavní rubopis

= ke směnce se zřizuje zástavní právo za účelem zajištění pohledávky zástavního indosatáře

- Doložka „hodnota v zástavě“, „jako zástava“, apod.
- Pouze legitimační účinek – není-li zajišťovaná pohledávka včas splněna, zástavní indosatář může vykonat práva ze směnky /inkasovat) sám a uspokojit se ze směnečné pohledávky
- Případný další indosament má ex lege jen účinky zmocňovací, protože zástavní indosatář nemůže směnku dále převést

4. Zástavní rubopis II

Obecný režim – u CP na doručitele a na jméno: smlouva plus odevzdání CP, u CP na řad také zástavní rubopis

Výjimky – odevzdání třetí osobě (§ 1328 odst. 1), u CP na řad nutný rubopis; rejstřík zástav u Notářské komory u CP na doručitele (§ 1328 odst. 3); CP v úschově (§ 1329)

Na trvání a rozsah zástavního práva k cennému papíru nemá vliv ani výměna zastaveného CP emitentem zástavnímu dlužníkovi za jiný cenný papír, ani přeměna cenného papíru na zaknihovaný cenný papír či obráceně.

U zaknihovaných CP: Zastavení účtu vlastníka zaknihovaných cenných papírů

4. Zástavní rubopis III

Výkon zástavního práva

Výkon práv – preference dohody stran (§ 1332 OZ), jinak dražba cenného papíru

Je-li zástavou cenný papír přijatý k obchodování na evropském regulovaném trhu, prodá se na tomto trhu nebo i mimo tento trh nejméně za cenu určenou evropským regulovaným trhem.

Výnosy – jako u zastavení pohledávky (§ 1332 odst. 2 OZ + § 1336 odst. 1 OZ)

2 režimy:

Před splatností zajišťovaného dluhu

Po splatnosti zajišťovaného dluhu

- plnění jen zástavnímu věřiteli (§ 1336 odst. 2 OZ), notifikace dlužníkovi! – není ale konstitutivní

5. Zpětný rubopis

= rubopis na osobu, která na směnce figuruje

- Mohou vzniknout problémy z konkurence postavení osob jako indosantů (regresní dlužník) a osob v jiné pozici (přímý, nepřímý dlužník)
- Příklad zpětného rubopisu na některého z indosantů
- Jak vyřešit odpovědností vztahy v „indosačním meziprostoru“?
- Příklad:
- Výstavce ----- Remitent ----- i ----- i1 ----- i2 ----- i

6. Podindosament

= **zvláštnost spočívá ne v modifikaci účinků, ale v době indosace** (po protestu pro neplacení nebo po uplynutí lhůty k protestu)

- Účinky obyčejné cesse
- Význam z hlediska námitek dlužníka
- ZSŠ – u nedatovaného indosamentu – domněnka před uplynutím lhůty k protestu – proto je vhodné datovat indosamenty
- Ztěžuje se oběh nezaplacených, „nuzných směnek“

Blankotradice II

- Specifický, velmi jednoduchý způsob převodu směnečných práv
- Nutným předpokladem – blankoindosament (blankoindosatář má na výběr
 - buď nevyplněný indosament sám vyplní, nebo směnku předá bez jakéhokoliv vyplnění další osobě = blankotradice)
- Směnka se de facto chová jako CP na doručitele, aniž by jim de iure byla
- Výhody - bezformálnost převodu, není garanční účinek (žádný zápis na směnce, jakoby směnku vůbec neměl)
- Důvod - vyhnout se odpovědnosti za zaplacení nebo přijetí, aniž by se ohrozila důvěra ve směnku
- Riziko – možnost neoprávněného nabytí (krádež a doplnění, tj. svědčí mu pak směnka a je z ní legitimován
- „Převodní vyplnění blankorubopisu“ – není další způsob převodu, nic takového neexistuje

Návod na „směnkou na doručitele“

- Krok 1
 - Vlastní směnka nebo Zastřená směnka vlastní (Výstavce = směnečník)

- Krok II
 - Indosace směnky remitentem
 - Nevyplněný rubopis
 - Exonerační doložka

- Krok III
 - Rozlet

Postoupení pohledávky (cesse)

- Postupitel (cedent) převádí pohledávku vůči postoupenému na postupníka (cesionáře)
- Legitimace
 - Indosament: formální – směnečná listina a nepřetržitost řady indosamentů
 - Cesse: materiální – cesionář (postupník) musí své oprávnění dlužníkovi prokázat
- Nutnost informovat dlužníka
 - Indosament: není zde tato povinnost
 - Cesse: Ano, bez zbytečného odkladu - jinak může dlužník plnit cedentovi
- Způsob dalšího převodu
 - Indosament: opět jen indosací
 - Cesse: opět jen postoupením pohledávky
 - Nespojitelné cesty převodu! Buď a nebo!
- **Námitky zachovány – § 1884 OZ: Dlužníku zůstávají i po postoupení zachovány námitky proti pohledávce, které měl v době postoupení.**